

CARL ORFF

10. 7. 1985 - 29. 3. 1982

Proměnlivé a bouřlivé 20. století je typické uměleckým kvasem, střídáním a prolínáním novodobých skladebných směrů, hledáním i experimentováním. Stranou všech hlavních uměleckých proudů stojí tvorba Carla Orffa, německého skladatele a pedagoga.

Carl Orff pocházel ze staré důstojnické rodiny. Narodil se 10. července 1895 v Mnichově. Od svých pěti let se učil hrát na klavír, varhany a violoncello. K hudbě měl přirozený vztah. Již v dětství si vymýšlel hudbu k loutkovým hrám, ke kterým psal také texty. Pro instrumentaci loutkového orchestru použil klavír, housle, citeru, zvonkohru a - plech od kamen. Podnětné pro jeho vývoj bylo domácí muzicírování, čtyřruční hra na klavír s matkou a od devátého roku silné dojmy z návštěv koncertů a divadel. Svou skladatelskou dráhu zahájil v šestnácti letech vydáním sbírky písní (1916). V komponování se pokládal za samouka, protože jeho první tištěné skladby vyšly, aniž by teoreticky znal harmonii a teorii skladby.

Jeho vzdělání bylo orientováno humanitně. Po studiu na gymnáziu absolvoval v letech 1913-14 hudební akademii v Mnichově. Již na gymnáziu si oblíbil německou literaturu, latinu a řečtinu. Hluboké literární, historické a lingvistické zájmy se projeví výrazným tíhnutím k vokální s scénické hudbě.

V mládí podlehl též vábení moderního umění, obdivoval Clauda Debussyho, Richarda Strausse a především Igora Stravinského. Trvale se však s žádným uměleckým směrem neztotožnil.

Za první světové války pracoval Orff v komorním divadle v Mnichově a krátce v Mannheimu. Od r. 1919 působil v Mnichově jako pedagog a upravovatel staré hudby. Studoval hudbu mistrů renesance a baroka - Lassa, Palestriny, Gabrieliho a především Monteverdiho.

V té době jej zaujala myšlenka obnovit jednotu pohybu a hudby, a tak založil v r. 1924 založil s D. Günterovou školu gymnastiky, hudby a tance. Vytvořil experimentální studio pro děti, zkoumal jejich přirozené schopnosti a nadání, jak se projevují ve spojení s pohybovou složkou. Základním prvkem Orffova jazyka se stal rytmus - rytmus pohybu, rytmus řeči, rytmus jako základní prvek hudby. Rytmus je

onou konstantou, která spojuje všechny hudební kultury, neboť je jejich prvopočátkem. V tomto duchu vytvořil monumentální hudební projekt *Orff-Schulwerk* (1930-35). Instruktivní skladby jsou uspořádané do pěti sešitů. Tato metoda měla přinést pedagogické řešení, které by umožnilo probudit v člověku existující rytmické chvění, radost z pohybu a muzicírování. Ve spolupráci s nástrojařem K. Maendlerem vytvořil tzv. Orffův instrumentář, soubor lehce ovladatelných hudebních nástrojů (xylofony, metalofony, ozvučná dřívka, triangly, činelky). "*Elementární hudba je zemitá, přirozená, tělesná, pro každého naučitelná a zažitelná, dítěti přiměřená.*" (C. Orff)

V r. 1937 Orff uvedl ve Frankfurtu scénickou kantátu na texty středověkých písní *Carmina burana*. Texty písní pocházejí asi z r. 1300 a Orff je objevil ve sbírce jednoho benediktinského kláštera. V této skladbě se zformoval i nový skladatelův osobitý hudební styl, zdůrazňující elementárnost, bezprostřednost, vitalitu i naivitu. Bylo mu dvačtyřicet a jeho jméno se začalo dostávat do povědomí světové veřejnosti.

V letech 1950-60 vedl mistrovskou třídu skladby na mnichovské vysoké hudební škole. Založil a od r. 1961 řídil Orffův ústav v Salcburku, který prostřednictvím zahraničních studentů šířil Schulwerk jako metodu k rozvíjení hudebních, rytmických a pohybových schopností mládeže. Vedle Zoltána Kodályho nejvýrazněji ovlivnil hudební pedagogiku posledních desetiletí, jeho metoda se ujala téměř po celém světě. Na základě tvořivého přejímání Orffova Schulwerku je založena Česká Orffova škola skladatelů Petra Ebena a Ilji Hurníka (1967-69).

Jako skladatel se výlučně zajímal o scénickou hudbu. Jeho zralá tvorba obsahuje okolo 20 titulů jevištních děl. Ke *Carmině buraně* (Beuernské zpěvy) se pojí další scénická kantáta *Catulli carmina* (Písně Catullovy, 1943) a *Trionfo di Afrodite* (1953) se společným titulem *Trionfi*. Cyklus byl poprvé uveden v milánské Scale pod řízením Herberta von Karajana (1953).

Z netradičně pojaté scénické tvorby mají odezvu skladby na staroněmecké pohádkové motivy, v nichž se osobitě pojí lidovost, vtíp a moderní hudební řeč: opery *Měsíc* (1939) a *Chytračka* (1943). Ve všech skladbách se projevuje Orffův silný vztah ke zvukové stránce řeči, v instrumentální složce převládají bicí nástroje - kritika žertem uváděla, že Orffův orchestr je velký buben.

Carl Orff zemřel 29. března 1982 v Mnichově ve věku 87 let. Je výraznou osobností 20. století nezačleněnou do žádného uměleckého směru. Jeho hudba duchovně a hudebně kotví ve staré evropské tradici, spojil prvky antické tragédie,

bavorského baroka a středověkých mystérií se vzrušující rytmikou naší doby a odvážnou zvukomalebností.